

Slikovnica - poticaj za bogaćenje govornog izraza u dječjem vrtiću

Bratić, Marija

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:172:670282>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-24**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of humanities and social sciences](#)

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET**

ZAVRŠNI RAD

**SLIKOVNICA – POTICAJ ZA BOGAĆENJE
GOVORNOG IZRAZA U DJEČJEM VRTIĆU**

MARIJA BRATIĆ

Split, 2020

Odsjek za rani i predškolski odgoj

Studij Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja

Predmet: Integrirani kurikulum ranog i predškolskog odgoja 2

**SLIKOVNICA – POTICAJ ZA BOGAĆENJE GOVORNOG IZRAZA U
DJEČJEM VRTIĆU**

Studentica:

Marija Bratić

Mentor:

doc.dr.sc.Branimir Mendeš

Komentor:

Iskra Tomić Kaselj

Split, rujan, 2020.

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Definicija slikovnice	2
3. Povijest slikovnice	3
3.1. Slikovnica u Hrvatskoj	5
3.1.1. Termin slikovnica	6
4. Slika i tekst slikovnice	7
5. Funkcije slikovnice	9
5.1. Informacijsko-odgojna funkcija	9
5.2. Spoznajna funkcija	9
5.3. Iskustvena funkcija	9
5.4. Estetska funkcija	10
5.5. Zabavna funkcija	10
5.6. Govorno-jezična funkcija	10
6. Kvalitetna slikovnica	12
7. Važnost knjige i čitanja	14
8. Govor	15
8.1. Razvoj govora	17
8.1.1. Predverbalno ili predjezično razdoblje	17
8.1.2. Verbalno ili jezično razdoblje	18
9. Slikovnica - poticaj za bogaćenje govornog izraza u dječjem vrtiću	20
9.1. Prostorno-materijalno okruženje	20
9.2. Slikovnica kao poticaj u centru za početno čitanje i pisanje	21
9.3. Slikovnica kao poticaj za aktivnosti	24
9.4. Uloga odgajatelja	25
10. Zaključak	28
Popis literature	29
Popis slika	32
Sažetak	33
Abstract	34

1. Uvod

Slikovnica je knjiga sa slikama koja se stvara i postoji samo zbog djece. Ona je multifunkcionalni dječji sadržaj, međutim, valja istaknuti da je zabavna funkcija najvažnija jer je ona ta koja omogućava ostvarenje svih ostalih funkcija. Za razliku od ostalih knjiga, slikovnica ne ograničava djecu jer djeca slikovnicu mogu čitati na više različitih načina, čitajući tekst i interpretirajući sliku (Martinović, Stričević, 2011). Slikovnice s kojima se djeca svakodnevno susreću moraju biti kvalitetne, što znači da moraju zadovoljavati mnoge kriterije, slati primjerenu poruku i imati određeni cilj. Cilj slikovnice je „*pomoći djetetu otkriti svijet*“ (Zalar, D., Kovač-Prugovečki, Zalar, Z., 2009: 5), potaknuti ljubav prema knjizi, potaknuti razvoj pamćenja, kreativnosti, mašte ali i obogatiti dječji rječnik i potaknuti razvoj govora.

Govor je način komunikacije pomoću kojeg se izražavamo. Dolaskom na ovaj svijet dijete uči govoriti, od prvog dana komunicira, u početku plačem, izrazima lica i pokretima, a poslije riječima. Razvoj govora je složen proces, ima određena razdoblja i faze koje će se kod svakog pojedinca ostvarivati individualno. Dječji govor se razvija govoreći, slušajući i oponašajući, zato važnu ulogu imaju odrasli u dječjoj okolini koji su njihovi govorni uzori i modeli, te oni koji u dječju okolinu donose poticaje za razvoj govora, a slikovnica je jedan od tih poticaja. Slikovnice se u dječjem vrtiću mogu naći u centru za početno čitanje i pisanje u kojem su djeci lako pristupne za svakodnevno čitanje i istraživanje. Iako se smatraju najjednostavnijim materijalom (Vonta i Balič, 2011), za čitanje u centru za početno čitanje i pisanje, slikovnice potiču razvoj pozitivnih emocija, komunikacije, pamćenja, te djeca uvježbavaju govor i bogate fond riječi (Martinović i Stričević, 2011). Kroz različite aktivnosti sa slikovnicom upotrebljavaju riječi na različite načine, slušaju druge kako govore, sve se kreativnije izražavaju i tako bogate rječnik, ali i drugima pružaju priliku da čuju bogatstvo njihova već stečenog govornog izraza.

2. Definicija slikovnice

Jedna definicija slikovnice ne postoji. Kroz različite izvore literature može se naići i na različite definicije različitih autora, a poneki kao što su Martinović i Stričević (2011) smatraju da je slikovnicu zbog njenih važnih karakteristika teško i definirati. Međutim, navedeni autori isto nude svoju definiciju slikovnice pa smatraju da je to prva dječja knjiga koja većinom sadrži sliku i tekst, ali moguća je i slikovnica bez teksta, te je zbog svojih višebrojnih obilježja to materijal za čitanje osmišljen izričito za djecu. Majhut i Batinić (2017) navode kako je to knjiga slika, pojam kojim se koristi za knjige koje sadrže slike, a ciljana grupa čitatelja su djeca. Zanimljivo je pojašnjenje autorice Barbare Bader (1976, prema Hameršak i Zima, 2015) koja na nju gleda kao na iskustvo za djecu u kojem su slika i riječ međusobno ovisni jedno o drugome, nasuprotne stranice se paralelno prikazuju, a slikovnicu čine svi njeni elementi od slike, teksta, dizajna te sve ono što ona pruža djeci. Na primjer doživljaj same knjige kao predmeta koji, ako se uvede u dječje živote na kvalitetan način, može biti u isto vrijeme nešto zabavno i poučno ili može pružiti djeci različite doživljaje slika, boja, teksta, likova i emocija koje se nalaze u slikovnici. Lewis (1990, prema Anstey i Bull, 2004) slikovnicu smatra sadržajem u kojem ilustracija omogućuje dodatno značenje i jasnoću tekstu, te je zbog toga naziva i superžanrom, a Anstey i Bull (2004: 329) slikovnicu smatraju „*knjigom u kojoj su pisani i ilustrativni tekst u skladu i međusobno surađuju kako bi proizveli značenje*“.

Prema navedenim definicijama može se zaključiti da je slikovnica knjiga namijenjena djeci, za djecu i nešto što se stvara zbog djece. To je dječji književni materijal s kojim se djeca mogu susretati već od najranije dobi, a pruža im različita iskustva, potiče maštu, kreativnost i budi znatiželju za istraživanjem drugih slikovnica koje pružaju različito iskustvo.

3. Povijest slikovnice

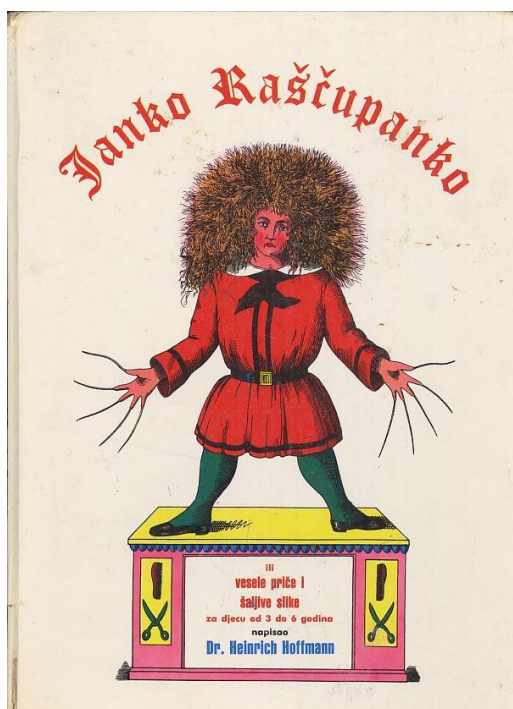
Pojavom prvih tiskarskih strojeva nastaju knjige koje se mogu nazvati prethodnicama slikovnica kao što su katekeze, biblijske knjige, slovarice i početnice koje su bile bogato ilustrirane kako bi se njihov sadržaj približio djeci (Martinović i Stričević, 2011). Prva knjiga u kojoj ilustracija ima jednako važnu ulogu kao i tekst smatra se *Biblia pauperum* (Biblija siromašnih), jer je pomoću ilustracija prenosila poruku manje obrazovanim ljudima, a nastala je u 15. stoljeću. Prvom slikovnicom smatra se *Orbis sensualium pictus* Jana Amosa Komenskog koja je tiskana 1658. godine, a cilj joj je bio educirati djecu, ali i odrasle. Komensky je djecu doživljavao kao osobe koje se razlikuju od odraslih, kojima se treba pristupiti na jedinstven način – prije nečim obojenim i naslikanim kao što je slika pa tek poslije tekstom (Majhut i Batinić, 2017). Međutim, uz Komenskog začetnikom slikovnice smatra se i Friedrich Justin Bertuch koji je 1792. izdao svoju Slikovnicu u 12 tonova, s 6000 bakroreza (Čičko, 2000).

„*Slikovnica kao što je suvremena - namijenjena djeci do osam godina, nastala je u 19. stoljeću*“ (Lexikon, 1984, prema Majhut i Batinić, 2017: 41). Nastanak je potaknut razmišljanjima mnogih kao što je Locke koji je smatrao da djeca trebaju zabavne knjige koje će čitanje pretvoriti u igru, te Pestalozzi koji je uvidio potrebu knjiga za djecu, a zajedničko im je što su se i jedan i drugi zalagali da se u te dječje knjige uključe slike kako bi djeca učila promatranjem i tako proširila svoje znanje (Majhut i Batinić, 2017).

Nadalje, zanimljivim za spomenuti smatraju se i slikovnice Johna Harrisa - *Majka Hubbard* (*Old mother Hubbard*, 1805) i *Bal leptira* (*The Butterfly's Ball*, 1807, 1808). Zanimljive su zbog toga što su to slikovnice koje su djeca stvarala za djecu. Slikovnice su rađene od drvoreza i bakroreza koje su ručno bojala djeca i to tako da je svako dijete imalo svoju boju kojom bi bojala dijelove papira koji trebaju biti obojeni tom bojom, sve dok zadnja ilustracija nije bila obojena, a to su radili velikom brzinom ali i preciznošću.

Slikovnice kroz povijest nisu nastajale samo od pisaca i ilustratora, tako je jednu važnu stvorio njemački liječnik Heinrich Hoffmann. On je 1845. stvorio slikovnicu za svog trogodišnjeg sina, a bila je toliko popularna da je izašla u više izdanja. Naslov je bio *Lustige Geschichten und drollige Bilder mit 15 kolorierten Tafeln für Kinder von 3 bis 6 Jahren* (Vesele zgrade i šaljive slike sa 15 koloriranih tabli za djecu od 3 do 6 godina), u trećem izdanju u naslovu je pridruženo *Struwelpeter*, osamdeset godina poslije, 1925., izlazi i hrvatsko izdanje s naslovom *Janko Raščupanko* u prijevodu Slavka Vereša. Slikovnica je, uz

pohvale, naišla i na mnoge kritike jer su u slikovnici dječja ponašanja ali i kazne za ta ponašanja bile preuveličane pa su mnogi pedagozi isticali da bi Struwwelpeter (Janko Raščupanko) mogao potaknuti djecu na nepodopštine odnosno čitanje o pretjeranom kažnjavanju moglo bi izazvati traume (Majhut i Batinić, 2017).

Slika 1. Ilustracija Janka Raščupanka

Slikovnice odnosno ilustracije za slikovnice u početku su stvarane pomoću drvoreza, bojane su ručno, a tekst se nadopisivao poslije. Uz drvorez pojavljuje se i izrada ilustracija pomoću bakroreza, a u početku 19. stoljeća ilustracije se izrađuju pomoću novootkrivene tehnike plošnog tiska – litografije. Litografija je omogućila tiskanje slikovnica u većem broju i po jeftinijoj cijeni, što s bakrorezom nije bilo moguće. U početku su bakrorezi bojani rukom, a nakon nekog vremena započeo je i tisak u boji, što je još više pojednostavnilo i pojeftinilo izradu slikovnica. (Majhut i Batinić, 2017).

U prvim slikovnicama prevladavale su teme vezane za kršćanstvo i cilj im je bio približiti religiju na djeci razumljiv način. Uz religijske teme, mogle su se naći i slikovnice s temom abecede i slikovnice s temom dječjeg svijeta. ABC slikovnice su bile bogate bojama i ilustracijama, a svrha im je bila upoznavanje predškolske djece s abecedom. U slikovnicama s temom dječjeg svijeta glavni likovi su uvijek bila djeca, a prikazivale su njihov idilični život (djeca u igri, prirodi, s obitelji i sl.) (Majhut i Batinić, 2017).

Bez obzira na to što se slikovnica pojavila već u 16. stoljeću, pravo stoljeće slikovnice smatra se 20. stoljeće (Čičko, 2000) jer im se posvećuje sve veća pozornost, sve više je važna kvaliteta slikovnica (umjetnička i tekstualna), te se slikovnica pojavljuje u teorijskom obzorju (Majhut i Batinić, 2017). Na početku 20. stoljeća stvaraju se i zbirke slikovnica koje prikazuju iste likove u različitim situacijama kao što je na primjer zbirka slikovnica Dr. Seuss (Kovač, 2013). Također, u 20. stoljeću uvodi se promjena vezana za teme slikovnica. Sve više se prikazuje realni život djece, dječji strahovi, raspoloženja, kulturalna raznolikost, te različite društvene klase (Anstey i Bull, 2004).

3.1. Slikovnica u Hrvatskoj

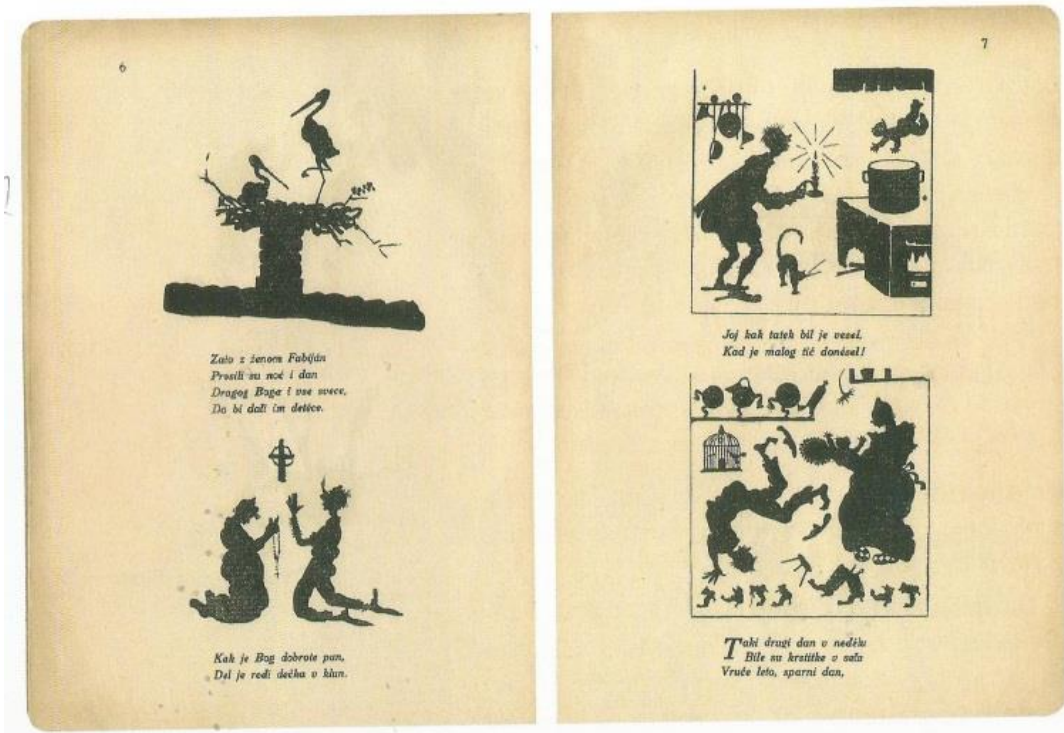
Kao i u ostatku svijet i u Hrvatskoj prethodnice slikovnica bile su ilustrirane knjige, a prvom takvom knjigom smatra se Hrvatska glagoljska početnica iz 1527. godine. Ona je bila raskošno ilustrirana te je služila kao sredstvo pomoću kojega se uči pisati, čitati ali i iz koje se uče molitve i drugi kršćanski sadržaji (Majhut i Batinić, 2017).

Prva slikovnica koja je tiskana na hrvatskom jeziku je *Mala obrazna Biblia* iz 1854. godine, a objavio ju je mađarski nakladnik u Pešti. Majhut i Batinić (2017: 183) ističu da se sama povijest hrvatske slikovnice može podijeliti u tri razdoblja:

1. „od 1854. godine do 1880. godine je razdoblje početaka slikovnica na hrvatskom jeziku,
2. od 1880. godine do 1918. godine je razdoblje u kojem se prilagođavaju slika i tekst unutar slikovnice jedno drugom,
3. od 1918. godine do 1945. godine je razdoblje u kojem je stvorena prva hrvatska slikovnica.“

Prvom hrvatskom slikovnicom, koju je napisao Hrvat na hrvatskom jeziku i koja je objavljena u Hrvatskoj od strane hrvatskog nakladnika, smatra se slikovnica *Mladost* Petrice Kerempuha autora Dragutina Domjanića, a objavljena je 1921. godine. Slikovnica *Mladost* Petrice Kerempuha čini prvi dio knjige *Petrica Kerempuh i spametni osel* autora Domjanića, a ilustrirale su je Zdenka Turklaj i Nada Pleše. Postoje oni kao što su Skok, Matan i Peričić koji ignoriraju i smatraju da *Mladost* Petrice Kerempuha nije prva hrvatska slikovnica već sredstvo ismijavanja i parodija politike tog razdoblja no ona je i danas u mnogim knjigama ostala zabilježena kao takva - prva hrvatska slikovnica (Majhut i Batinić, 2017). Ona i sama svojim sadržajem potvrđuje status slikovnice jer: „na strani 16., u tekstu kaže da je Perica

bio zločest, ali se ne vidi što je točno radio. Na to odgovor daje ilustracija koja pokazuje da je Petrica vukao dvorištem kolica na kojima je bio crv kao mamac kojim je držao i mamio guske da ga progutaju“ (Majhut i Batinić, 2017: 273).

Slika 2. Dio slikovnice Mladost Petrice Kerempuha

3.1.1. Termin slikovnica

U hrvatske rječnike, leksikone, priručnike i enciklopedije termin „slikovnica“, koji označava dječju knjigu sa slikama, bez teksta ili s tekstom, prisutan je tek u 20. stoljeću (Anić, 2003 prema Majhut i Batinić, 2017). Prije toga ovakva vrsta dječje književnosti u Hrvatskoj bila je nazivana na nekoliko različitih načina. Jedan od prvih prilagodba termina za dječju knjigu sa slikama bila je ona koja u Rečniku nemačkog i ilirskog jezika njemački naziv „Bilderbuch“ prevodi kao „knjiga s kipovima“, a istu riječ Šulek u Deutsch-kroatisches Wörterbuch prevodi kao sa „slikaruša, knjiga sa slikami“ dok se kod prijevoda Male obrazne bible, „slika“ prevodi kao „obraz“ (Majhut i Batinić, 2017). Iako je kroz vrijeme nazivana drukčijim terminima uočljivo je da skoro svaki termin za slikovnicu sadrži riječ „slika“ što je i njena najvažnija komponenta i ono što je obilježava.

4. Slika i tekst slikovnice

Slikovnica ima dva osnovna obilježja, a to su slika i tekst. Ova dva obilježja mogu se u literaturi naći pod nekoliko različitih naziva. Tako ih se naziva „*dvama vidovima komunikacije koji stvarnost predstavljaju likovnim i jezičnim mogućnostima*“ (Crnković i Težak, 2002: 15) ili ih nazivaju kodovima komunikacije koji međusobno pojačavaju doživljaj slikovnice prilikom čitanja (Huljev, 2019).

Slika ili ilustracija omogućuje razumijevanje slikovnice bez obrazovne pripreme jer sliku može razumjeti svatko od najmlađih do najstarijih, neobrazovanih i obrazovanih osoba, ona je „*likovni jezik koji dijete ne mora učiti*“ (Crnković i Težak, 2002: 15). Papa Grgur Veliki smatrao je da slike u crkvama i vjerskim knjigama nisu tu samo kao dekorativni element već su one tu kako bi i oni neuki ljudi mogli razumjeti poruku koja se šalje, odnosno kako bi razumjeli sadržaj bez čitanja (Majhut i Batinić, 2017). Ovo mišljenje dijele i mnogi danas pa tako Hlevnjak (2000) smatra da se slikom omogućuje jednostavnije i brže čitanje te se tako u djeteta netom poslije čitanja, odnosno gledanja, slikovnice stvaraju pojmovi dok Petrović-Sočo (1997) smatra sliku vizualnim sredstvom prijenosa poruke, simbolom koji se sam čita. Nije dovoljno samo stvoriti sliku za slikovnicu bez razmišljanja i truda, potrebno je razmisliti o više različitih elemenata koje će utjecati na dječji doživljaj koji stvara slika. Slika u slikovnici bi trebala biti jasno prikazana bez pretjeranog kiča i detalja (Furlan, 1963, prema Martinović i Stričević, 2011) koje bi odvukle djeci pažnju od onoga važnog, trebale bi biti jednostavne, djeci shvatljive, ne predstavljati klišeje (Šišnović, 2011), već općeniti lik ili predmet koji će djeca lakše spoznati i povezati sa svojim već postojećim znanjima i iskustvima. Slikom se potvrđuje tekst i ono što dijete percipira ali u isto vrijeme daje djetetu mogućnost da sam stvori u svom umu sliku koja ne mora odgovarati onoj u slikovnici (Čačko, 2000). Može se zaključiti da je slika u slikovnici ono što u djetetu stvara želju da istraži i pročita neku slikovnicu, jer ljudi su ipak vizualna bića koje privlači ono što je njima lijepo. Slika u slikovnici je ta koja će potaknuti dijete da iz nje izvuče nešto više, da „*čita između redaka...da povrh sugeriranih predodžbi vidi drukčije i nove slike*“ (Hlevnjak, 2000: 8).

Iako se ističe važnost slike u slikovnici za dijete, važnu ulogu ima i tekst slikovnice. Slikovnicu možemo smatrati knjigom koja će biti jedan od najbogatijih izvora teksta koji je primjeren i specifično namjenjen za djecu. Važno je naglasiti da tekst s kojim se dijete susreće u slikovnicama mora biti primjeren razvojnom stupnju djetetova rječnika ili može biti

samo malo napredniji od stupnja djetetova razvoja, što znači da se biraju slikovnice u kojima tekst neće biti ni prezahtjevan ali ni koji neće podcijeniti dječje mogućnosti (Martinović i Stričević, 2011). Nadalje, važno je da su u tekstu prisutne riječi s kojima su djeca već upoznata, s kojima imaju određeno iskustvo, te da se te riječi ponavljaju više puta jer djeca tako najbolje svladavaju ali i proširuju svoj vokabular (Gliha-Selan, 1971, prema Martinović i Stričević, 2011). Preporučuje se da rečenica u tekstu slikovnice sadrži otprilike četiri do pet riječi, što znači da su rečenice kratke, jednostavne („Mama kuha.“) ili jednostavno proširene („Moja mama kuha ručak.“). Složene rečenice se isto mogu koristiti u slikovnici ali one moraju biti nezavisnosložene („Mrkvu je posadio djed, a špinat je posadila baka.“) ili najjednostavnije zavisnosložene rečenice („Tko voli jesti povrće, hrani se zdravo.“) (Furlan, 1963, prema Martinović i Stričević, 2011). Na veličinu slova isto je važno obratiti pozornost. U slikovnicama koje su namijenjene najmlađoj djeci slova će biti veća i oblikom što jednostavnija, a kako su djeca starija i zrelija tako će i slova biti sve manja, a količina teksta će biti sve veća (Šišnović, 2011).

Često se ističe da je slika ta koja je glavna zvijezda slikovnice, jer ne postoji slikovnica bez slike, ali postoji slikovnica bez teksta (Crnković i Težak, 2002) ili se smatra da je slika nadmoćna zbog toga što se iz nje mogu dobiti informacije koje nisu napisane u tekstu (Crnković, 1980, prema Martinović i Stričević, 2011). Međutim, važno je naglasiti da su slika i tekst unutar slikovnice dva odvojena elementa ali u isto vrijeme dva usko vezana elementa. Slikovnica se većinom opisuje kao književna vrsta koja je dvodimenzionalna, u kojoj postoji paralelnost između slike i tekst, što znači da ti elementi u istom vremenu pričaju drugačiju priču, a čitatelj u istom vremenu mora obratiti pažnju na oba elementa da bi shvatio priču (Martinović i Stričević, 2011). Pisac i ilustrator su zaslužni za kvalitetnu slikovnicu jer zajedničkom suradnjom stvaraju sliku koja će svojim bojama, oblikom i maštovitošću privući dijete na istraživanje, a kvalitetnim, zanimljiv tekstom s jasnom porukom potaknut će razvoj govora i proširenje rječnika (Šišnović, 2011).

5. Funkcije slikovnice

Slikovnica je multifunkcionalna dječja knjiga, što znači da ima više od jedne funkcije i svaka utječe na određeni aspekt dječjeg razvoja. Martinović i Stričević (2011) ističu informacijsko-odgojnu, spoznajnu, iskustvenu, estetsku i zabavnu funkciju, koje su i najčešće istaknute funkcije slikovnice u mnogim izvorima literature, te nadodaju još jednu važnu, ali rjeđe istaknutu govorno-jezičnu funkciju.

5.1. Informacijsko-odgojna funkcija

Ova funkcija slikovnice omogućava djeci da unutar nje pronađu odgovore koje ne mogu pronaći u svijetu oko sebe. Različiti sadržaji slikovnice omogućavaju djeci da bolje upoznaju i shvate svoje osjećaje, osobnost, ponašanja, da izraze svoja, ali i da nauče kako uvažavati mišljenja drugih iz svoje okoline. Slikovnica će djetetu omogućiti da na nju gleda kao na nepresušni izvor znanja preko kojeg će bolje upoznati sebe, ali i odnose, veze i promjene među drugim stvarima, pojavama i bićima (Čačko, 2000). Omogućava im da samostalno analiziraju, sintetiziraju, spoznaju i uspoređuju informacije koje već posjeduju s novim informacijama

5.2. Spoznajna funkcija

Spoznajna funkcija slikovnice omogućava djeci da provjere svoja znanja koja su stekli, da provjere i potvrde ispravnost i valjanost onoga što su spoznali, naučili i iskusili, kako bi ih mogli još sigurnije nadograđivati. Ona omogućuje da dijete provjeri svoje stavove i sazna jesu li adekvatni (Čačko, 2000) kako bi ih ono moglo sa samopouzdanjem i sigurnošću iznositi i zalagati se za njih.

5.3. Iskustvena funkcija

Ova funkcija slikovnice omogućava da djeca pomoću slikovnice steknu određena iskustva za koja postoji jako mala mogućnost da bi stekla u stvarnom životu. Na primjer, pomoću slikovnice mogu saznati kako su živjeli njihovi djedovi i bake, mogu otputovati u najdalje kutke svijeta ili upoznati najrjeđe životinje i biljke. Slikovnica sve ove teme prikazuje na djeci jako primjeren, pristupačan, zabavan i poučan način, s mnogo maštovitosti,

boja i oblika. Ova funkcija omogućuje da dijete preko slikovnice bolje upozna nepoznatu, ali i njemu poznatu okolinu što može rezultirati razvojem socijalizacije, prihvaćanjem i zanimanjem za različite vjere, kulture i posebne potrebe drugih bića (Nikolajeva, 2003 prema Darmopil, 2017).

5.4. Estetska funkcija

Ova funkcija potiče razvoj dječjeg osjećaja za lijepo ali u isto vrijeme utječe i na ukus djeteta jer će dijete birati slikovnice po nekom njenom elementu koji ono smatra lijepim i zanimljivim. Slikovnica će svojom estetikom izazvati neki osjećaj u djetetu i privući ga da čita slikovnicu ili će odbiti dijete od čitanja slikovnice. Važnost ove funkcije istaknuta je i u pokretu za umjetnički odgoj (19. stoljeće) gdje je slikovnica smatrana rješenjem koje će potaknuti ostvarenje dječje kreativnosti, mašte i koja će djecu od najranije dobi ponukati da se zanimaju za umjetnost (Majhut i Batinić, 2011).

5.5. Zabavna funkcija

Zabavna funkcija slikovnice može se smatrati i najvažnijom funkcijom jer da bi se ostvarile sve ostale funkcije temeljni uvjet slikovnice je da ona djeci bude zabavna. Dijete se zabavlja kroz igru, „*a igrom čovjek najbolje spoznaje svijet oko sebe*“ (Šego, 2009: 121). Vrijeme koje dijete provodi sa slikovnicom trebalo bi biti baš takvo zabavno i smatrati se igrom, a slikovnica nečim između knjige i igračke (Majhut i Batinić, 2017). Stoga, se dijete ne treba prisiljavati na korištenje slikovnica jer se tako samo stvaraju loši osjećaji prema njoj, već se treba stvarati pozitivno iskustvo koje će djetetu omogućiti da spozna da je slikovnica zanimljiva i zabavna, a u isto vrijeme i poučna (Šego, 2009).

5.6. Govorno-jezična funkcija

Slikovnica je kombinacija likovnog i književnog izraza (Crnković i Težak, 2002), ona pruža djeci mogućnost da je čitaju na dva načina, odnosno ona daje priliku djeci da ono što vide prenesu u govor (Petrović-Sočo, 1997). Slikovni dio slikovnice je poticaj koji djecu navodi da opisuju, da razgovaraju o onome što su vidjeli, da prenesu sadržaj slikovnice svojim govorom, a tekstualni dio ga može zainteresirati kako slova pretvori u govor i obrnuto. Stoga, možemo zaključiti da se tako ostvaruje govorno-jezična funkcija slikovnice i

tako se potiče razvoj govora, usvajanje ali i proširivanje rječnika, upoznavanje karakteristika teksta te način na koji tekst funkcionira, potiče usvajanje sustava jezičnih oblika, način kako se riječi oblikuju (morfologiju) i usvajanje jezičnih pravila, gramatike (sintaksa). Ova funkcija slikovnice „*ostvaruje paralelno s ostalim funkcijama, a često i kao njihova posljedica*“ (Martinović i Stričević, 2011: 53).

6. Kvalitetna slikovnica

Kada se razmišlja o današnjoj slikovnici i o tome kakva bi ona trebala biti najčešće je opis „dobra“ i „kvalitetna“ (Martinović i Stričević, 2011). Da bi se slikovnica mogla ovako opisivati trebala bi jasno imati istaknuta imena stručnjaka koji su odgovorni za njen nastanak, a to su pisac i ilustrator. Martinović i Stričević (2011) iznose kako se isticanjem imena osigurava potvrda da netko jamči da je slikovnica kvalitetna, da su tekst i slika primjereni, da ostvaruje funkcije, da šalje dobru poruku, te da će netko preuzeti odgovornost za moguće greške. Za garanciju uspjeha stvaranja kvalitetne slikovnice potrebno je stvoriti prvo vrlo kvalitetnu suradnju pisca teksta i ilustratora, pa se potom u stvaranje uključuju stručnjaci kao što su pedagozi, lingvisti, likovnotehnički urednici, roditelji, odgajatelji, knjižničari te drugi upućeni i obrazovani stručnjaci i znalci koji djeci žele osigurati samo najbolje iskustvo sa slikovnicama. Slikovnica mora biti prilagođena dobi, stupnju razvoja i interesima djeteta koji ju čita, što znači da autor i ilustrator prije stvaranja slikovnice moraju biti dobro upoznati s teorijom dječjeg razvoja kako bi je mogle djetetu prilagoditi.

Djecu od 6 do 12 mjeseci te za one s 2 godine primjerene su slikovnice koje nemaju teksta, slikovnice s pojmovima, slikovnice koje uz sliku imaju kratak opis, a još poželjnije su one koje uz sliku imaju kratak tekst u stihovima (Stričević, 2006 prema Martinović i Stričević, 2011) jer „*djeca vole rimovne pjesmice ugodnog i njima bliskog sadržaja*“ (Posokhova, 2008, 35). Djeci od 3 do 4 godine primjerene su slikovnice sa složenijim tekstom različitih tema, ali jednostavnog zapleta. Slikovnice sa složenijim tekstovima primjerene su i za djecu od 5 do 6 godina, a preporučene teme su teme o različitim kulturama, civilizacijama, o prirodi, dalekim i bliskim krajevima, te teme bajki i basni (Stričević, 2006 prema Martinović i Stričević, 2011). Važno je istaknuti da autorice Martinović i Stričević (2011) napominju da odabir slikovnice ovisi i o mogućnostima i okolini djeteta pa se ponekad i za mlađu djecu preporučuju slikovnice sa složenijim tekstovima.

Nažalost, često se događa da na slikovnicama nije istaknuta primjerenost dobi djeteta ponekad zbog nepostojanja suradnje autora i stručnjaka, a ponekad zbog toga što nakladnici ne žele ograničiti slikovnicu za samo određenu dob jer postoji mogućnost manje zarade (Martinović i Stričević, 2011). Neisticanjem dobi se poručuje da je svaka slikovnica namijenjena svakom djetetu, čime se zbunjuje roditelja što rezultira lošim iskustvom djece sa slikovnicama. Osim toga, odrasli biraju slikovnice koje se sviđaju njima a ne djeci, a ukus djece i odraslih u većini slučajeva se razlikuju. Stoga, odabrana slikovnica mora odgovarati

dječjim trenutnim i individualnim interesima, potrebama i iskustvima (Halačev, 2000) jer je glavni smisao postojanja slikovnice dijete.

Nadalje, Petrović-Sočo (1997) ističe da bi se prilikom stvaranja slikovnice, uz ostvarenje svih ostalih funkcija, veća pažnja trebala obratiti na ostvarenje njene govorno-jezične funkcije čime podsjeća da slika i tekst slikovnice moraju biti jednako kvalitetni. Ni jedno ni drugo ne smije ući u zonu kiča, ilustracije moraju biti primjerene djeci, poželjno je da nisu apstraktne već jasne i općenite kako bi dijete moglo prepoznati ono što se prikazuje (Petrović-Sočo, 1997). Pažnju treba obratiti i na boje u slikovnici jer one djecu privlače svojom harmonijom i jačinom. Tekst mora biti jasan, kratak, zabavan, zanimljiv, a za bolje pamćenje preporučuje se pisati u stihu ili rimi (Verdonik, 2016). Na temelju svega navedenog može se zaključiti da je kvalitetna slikovnica ona koja se svojom tematikom i izgledom prilagođava djetetu i njegovoj individualnosti, odgovara na zadane kriterije, šalje jasnu poruku, te potiče i utječe na više različitih aspekata dječjeg razvoja, a pri tom je djeci zabavna.

7. Važnost knjige i čitanja

U prošlosti i sadašnjosti knjiga se isticala kao jako važan predmet u životu ljudi, posebno u životu djece, a to mišljenje će se bez sumnje zadržati i u budućnosti. Dokazano je već da ona utječe pozitivno na dječji razvoj zbog čega se u dječje živote uvodi vrlo rano (Martinović i Stričević, 2011). Važno je knjigu u dječje živote uvoditi postupno, ne inzistirati da je djeca koriste protiv svoje volje, već interakcija s njom treba biti vezana za ugodne osjećaje kako bi se stvorili temelji za razvoj ljubavi prema knjizi (Vonta i Balič, 2011). U početku će djecu zanimati samo izgled i oblik knjige, bit će im zanimljivo prelistavati i dodirivati knjigu bez da obrate pažnju na sadržaj, što znači da će djeca knjigu kao predmet upoznati prvo taktilno. Poslije će uočiti sadržaj knjige, njene slike i tekst, zato upoznavanje djece s knjigom treba početi s jednostavnim knjigama, kao što su slikovnice (Šego, 2009).

Svakodnevnim druženjem s knjigama dijete razvija predčitačke vještine koje su temelj za kasniji uspjeh u školi. Knjigu dijete čita samostalno ili uz pomoć roditelja ili odgajatelja, a čitanje kao i korištenje knjiga ne treba siliti, ono će doći prirodno i u svoje vrijeme. U vrtiću nije bitno naučiti čitati, već povezati se s čitanjem i zavoljeti čitanje koje je cjeloživotna aktivnost (Vonta i Balič, 2011). Kada dijete čita i susreće se s knjigom važno je da uoči kako se pisani tekst može pretvoriti u govor, a govor u pisani tekst, važno je da spozna kako se knjiga drži, kako se okreću listovi, da se tekst čita s lijeva na desno, da uoči da se tekst sastoji od riječi i rečenica, a riječi od slova i glasova (Čudina-Obradović, 2008). Važno je da je djetetu priča zanimljiva i da nakon čitanja zna o čemu je u knjizi bilo riječ, što je bilo na početku, što u sredini, a što na kraju, te da ga ona potakne da se samostalno odluči na čitanje i druženje s drugim knjigama bez nagovaranja odraslih.

8. Govor

Definiciju govora nije lako pronaći, a ni stvoriti pa tako postoje mnogo različitih varijacija definicije govora. U nastavku su dvije koje su u isto vrijeme slične i različite, ali cilj im je isti, što bolje definirati govor.

- „Govor je sredstvo općenja među ljudima, kojim oni izražavaju svoje misli, emocije i htijenja. Izražavanje se ne ostvaruje samo putem intelektualnih semantičkih sadržaja riječi i rečenica, već i emocionalnim tonom govora. Govor postoji u jedinstvu svojih funkcija: komunikacijska funkcija moguća je zahvaljujući semantičkoj, a u komunikaciji govor postaje i sredstvo izražavanja i djelovanja.“ (Stanišić i Ljubešić, 1994: 85, prema Šego, 2009)
- „Govor je viša psihička aktivnost čovjeka koja mu omogućuje da pomoću sustava znakova i simbola priopćava svoja znanja, osjećaje, potrebe i mišljenja drugim ljudima. Osnovni simbol u ljudskom govoru su riječi, a njegova najvažnija funkcija je komunikacija.“ (Starč, Obradović-Čudina, Pleša, Profaca i Letica, 2004: 26)

Čitajući ove dvije definicije može se zaključiti kako obje govor ističu kao način komunikacije i prenošenja informacija te kao način izražavanja svojih unutarnjih stanja i potreba. Većina djece dolaskom na ovaj svijet ima preduvjete, volju i želju da ostvari komunikaciju s drugima oko sebe (Apel i Masterson, 2004). Do razvoja govora dijete komunicira i prenosi nam svoje poruke i komentare onako kako zna, plačem, glasanjem, kretanjem rukicama i nogicama, grimasama i tako sve do izgovora svoje prve riječi. Na razvoj govora utječe mnogo čimbenika kao što su urođene sposobnosti, stupanj razvoja govornog i slušnog aparata, utjecaj okoline i njena atmosfera, dječja motiviranost i mnogi drugi, a svi su podjednako važni za normalni razvoj govora (Šego, 2009). Međutim, važno je istaknuti da se govor kod svakog djeteta razvija drukčijim tempom jer je svako dijete individua ali odrasli su tu kako bi osigurali različite poticaje i okolinu koja će poduprijeti što kvalitetniji razvoj dječjeg govora. Postoji nekoliko zabilježenih slučajeva kroz povijest gdje su djeca igrom sudbine odrasla sa životinjama bez kontakta s drugim ljudskim bićima i nikada nisu naučila govoriti, zato je bitno istaknuti socijalno okruženje kao jako važni faktor u razvoju govora (Posokhova, 2008). Stoga, s djecom treba komunicirati od prvog dana jer je za razvoj govora potrebno da dijete čuje govor drugih (Došen-Dobud, 2004), ali i da se na

njegov govor, kakav god bio, dobije pozitivna povratna informacija, da dijete zna da je njegova poruka primljena i prihvaćena od strane drugih ljudi u njegovoj okolini.

Dijete uči govoriti slušanjem zato je važno da ima dobre govorne uzore oko sebe, bolje rečeno, osobe u dječjoj okolini su govorni modeli koje dijete oponaša (Šego, 2009). Stoga da bi dječji govor krenuo u pozitivnom i kvalitetnom smjeru govorni model treba se što točnije izražavati, izgovor mu treba biti pravilan da dijete čuje sve glasove i slogove u riječima i rečenicama, te treba poštovati sva govorno-jezična pravila. Za razvoj govora bitno je i da se dijete osjeća voljeno, prihvaćeno i sigurno, da zna da se može slobodno izraziti i u isto vrijeme pogriješiti, a da neće biti kažnjeno ili osuđivano. Velički (2009) ovo naziva pružanje djeci „prostora za govor“. Ovim dijete može samostalno ponavljati, uvježbavati različite vrste riječi i govora, naglasaka, kreirati rečenice, a taj govor može i ne mora biti nekome upućen. Apel i Masterson (2004) ističu da je ponavljanje djeci jako važno jer ona tako uvježbavaju govor što možemo povezati s onim kada dijete traži da mu se čita uvijek jedna te ista slikovnica i iako je čulo tu priču već puno puta uvijek je sluša s velikom pozornošću i zainteresiranošću. Ponavljanjem dijete eksperimentira s govorom i riječima, postaje sigurnije u izgovaranju različitih riječi u različitim kontekstima, te na taj način ovladava govorom.

Valja istaknuti govor usmjeren na dijete koji se koristi prilikom komunikacije s bebama. Apel i Masterson (2004) navode da se ova vrsta govora iskazala kao jako korisna, naime, kada majke koriste govor usmjeren na dijete djeca imaju veći i bogatiji rječnik, te se prilikom realizacije svog govora bolje koriste gramatičkim pravilima. Govor usmjeren na dijete ima određene karakteristike, ima poseban ritam, visinu glasa i muzikalnost, ton je prilikom obraćanja djetetu viši, frekvencija glasa se mijenja više puta prilikom govora, koriste se jednostavne riječi i gramatika, te se na dječji govor odgovara s vrlo kvalitetnom povratnom informacijom. Ovim načinom govora nije se utvrdio samo napredak rječnika u kasnijim stupnjevima razvoja govora, već i da dijete dobije samopouzdanje i rano shvati da je ono uvijek aktivan i važan sudionik razgovora (Apel i Masterson, 2004). Odrasli mogu izvući pouku da se govor treba razvijati od rođenja, pa i u prenatalnom razdoblju, te da moraju razmišljati i o svom govoru kako bi mogli pomoći djeci, koja su kao spužvice koje upijaju znanje, da maksimalno ostvare i razviju svoje vještine i potencijale.

Nadalje, jedna od aktivnosti u kojoj mogu sudjelovati djeca i odrasli je čitanje knjiga. Martinović i Stričević (2011) navode da se rano shvatilo kako knjiga posjeduje mnoge potencijale koji utječu na različite aspekte dječjeg razvoja, među kojima i na dječji govor.

Apel i Masterson (2004) navode da se čitanjem od rane dobi pomaže djeci da spoznaju važnost knjige, a najzanimljivije knjige za početak će biti one jednostavne u kojima će djeca moći imenovati i pokazivati ljude, radnje i predmete. Najjednostavnije i prve knjige s kojima se djeca susreću su slikovnice koje omogućuju djeci da se njima koriste iako ne znaju čitati (Vonta i Balič, 2011). Dijete od rane dobi može imenovati ono što vidi u slikovnici, razgovarati s odraslima, postavljati pitanja, stvarati svoju priču prema postojećim ilustracijama i tako koristi riječi na različite načine, vježba izgovor, sastavlja rečenice koje postupno postaju sve složenije, a sve to utječe na razvoj dječjeg govora.

8. 1. Razvoj govora

Razvoj dječjeg govora kompleksan je proces i kod svakog djeteta odvija se drukčije, određene faze u sve djece neće doći u točno predviđeno vrijeme. Stoga je važno poznavati teoriju dječjeg govornog razvoja, a dječji razvoj pratiti individualno, bez preopterećivanja i neutemeljenog zaključivanja.

Razvoj govora odvija se u dva razdoblja:

- predverbalno ili predjezično razdoblje
- verbalno ili jezično razdoblje

8.1.1. Predverbalno ili predjezično razdoblje

Ovo razdoblje traje od rođenja do kraja prve godine odnosno do prve smislene riječi, sastoji se od četiri faze. To je razdoblje koje započinje prvi krikom djeteta, fonosko razdoblje koje je karakteristično po spontanom glasanju djece, a zatim po artikulaciji glasova koji odgovaraju jezičnom sustavu materinjeg jezika (Pavličević-Franić, 2005 prema Šego, 2009).

1. Predgovorna ili perlokutinarna faza – traje od rođenja do drugog mjeseca, a karakteristično je po tome što se većinom sastoji od plača (Šego, 2009). Uz plač, dijete o svom fiziološkom i emocionalnom stanju odrasle izvještava pomoću kihanja, uzdisaja, ali i pokretima svojih udova čime i nenamjerno pokreće i organe zadužene za govor (jezik, usne, donju vilicu, glasnice). Ova faza je važna za razvoj govora jer dijete u njoj počinje polako regulirati izgovor glasova i slušanje te počinje svladavati intonaciju.
2. Faza komunikativnog glasanja – traje od drugog do petog mjeseca. Događa se prijelaz djece iz spontanog, nenamjernog glasanja u pravo komunikativno

glasanje. Dijete se glasa gukanjem koje u većini slučajeva nastaje kao rezultat ugođe djeteta te se nakon ovoga postupno približava standardnim govornim glasovima (Posokhova, 2008).

3. Faza vokalizacije – traje od petog do osmog mjesec, a karakteriziraju ga razvoj glasovnog sustava, pojavljuju se glasovne igre, te brbljanje. U ovom razdoblju djeca se glasaju pomoću slogova koji kasnije prelaze u slogovno brbljanje. Ova faza je značajna zbog toga što djeca počinju spajati različite glasove u glasovne nizove na osnovu čega se gradi govor (Posokhova, 2008).
4. Faza brbljanja – traje od osmog do dvanaestog mjeseca. U ovoj fazi glasovi dječjeg brbljanja podsjećaju na prave glasove jezika zato što dijete ponavlja iste slogove (ma-ma, ta-ta). „*Brbljanje postaje socijalno – dijete aktivno brblja u igranju s odraslima, brbljanjem pokušava privući pozornost odrasle osobe, pruža ručice i igračke, pažljivo sluša ljudski govor*“ (Posokhova, 2008: 16). Na kraju ovog razdoblja dijete svjesno obraća pažnju na osobu koja ga doziva imenom, a kada se imenuje neka osoba ili igra svjesno je traži pogledom.

8.1.2. Verbalno ili jezično razdoblje

Ovo razdoblje počinje od prve godine i traje do šeste godine (Posokhova, 2008) i u njemu se događaju za dijete i njegov govor jako bitni trenutci kao što su izgovor prve riječi i stvaranje prve rečenice.

Izgovaranje prve riječi može se dogoditi krajem predverbalnog i početkom verbalnog razdoblja (između devetog i petnaestog mjeseca), zapravo to ovisi o svakom djetetu individualno. Prve riječi koje dijete izgovori su većinom imenice, a dijete imenuje nekoga ili nešto što je njemu jako važno (Starc i sur., 2004). Važno je istaknuti da u ovom razdoblju dijete više riječi razumije nego što upotrebljava, odnosno dijete posjeduje dva fonda riječi - pasivni i aktivni. Aktivni rječnik se sastoji od riječi koje dijete koristi, a pasivni rječnik se sastoji od riječi koje dijete razumije, i iako je pasivni rječnik u većini djece bogatiji procjena razvoja govora se promatra prema broju riječi koje dijete izgovara (Rade, 2014). S osamnaest mjeseci počinje munjeviti razvoj razumijevanja govora i dijete tada razumije od 35 do 50 riječi (Starc i sur., 2004).

Krajem druge godine dijete smisleno povezuje dvije riječi i tako izgovara svoju prvu rečenicu, a broj riječi u dječjim rečenicama postupno raste. Prve rečenice su kratke, jednostavne, sastavljene od djetetu razumljivih riječi, a najčešće su to imenice i glagoli dok

veznike, zamjenice ili rod riječi dijete izostavlja. U ovom razdoblju, kada dijete nije sigurno kako imenovati određeni sadržaj za njega upotrebljava one riječi kojima već zna značenje (Starc i sur., 2004) ili za njih izmišlja svoje riječi, pa na primjer riječ pas može označavati mnogo različitih životinja, a ježeve bodlje naziva svojom novom riječi „*pikavice*“ (Došen-Dobud, 2004: 101).

U verbalnom razdoblju dječji govor se usavršava u cijelosti, fond riječi svakim danom postaje sve bogatiji i veći, te dijete počinje upotrebljavati gramatička pravila sve uspješnije. S tri godine dijete pokazuje sve veće zanimanje za jezik, obožava govoriti i može razumjeti kratke priče i bajke. S četiri godine traži odgovore na mnoga pitanja, zapitkuje o svijetu oko sebe i traži pojašnjenja apstraktnih riječi koje pravilno i upotrebljava. S pet godina je govor ispravan, dijete može prepričavati priče, a potom iznosi mnogo detalja, te mu je govor važan koliko i igra. U šestoj godini dječje rečenice su sve duže i složenije, u govoru su mu prisutne sve vrste rečenica, te se sve više i više zanima za pisanu riječ (Starc i sur., 2004).

9. Slikovnica - poticaj za bogaćenje govornog izraza u dječjem vrtiću

Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje je „*službeni dokument propisan u Republici Hrvatskoj koji sadrži temeljne vrijednosti odgoja i obrazovanja djece u vrtiću.*“ (Nacionalni kurikulum za rani predškolski odgoj i obrazovanje, 2014: 32). Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje sadrži određene zadaće, a jedna od njih je i osiguranje kvalitetnog prostorno-materijalnog okruženja u dječjem vrtiću u kojem se osigurava razvoj dobrobiti za djecu, a to su osobna, emocionalna i tjelesna, obrazovna i socijalna dobrobit (NKRPOO, 2014). Nacionalni kurikulum za rani predškolski odgoj i obrazovanje (2014) polazi od shvaćanja da je dijete aktivni stvaratelj svog znanja, na temelju čega se oblikuje prostorno-materijalno okruženje koje će individualno odgovarati svoj djeci, potaknuti ih na istraživanje pa tako i na istraživanje i razvoj govora. Kreira se okruženje u kojem će dijete slobodnim izborom aktivnosti, s pomoću poticajnih materijala kao što je slikovnica pretvarati ono što vidi u govorni izraz, istraživati riječi, stvarati rečenice, raspravljati, bogatit i razvijati svoj govor.

9.1. Prostorno-materijalno okruženje

Jedno od kvalitetno prostorno-materijalnih okruženja u dječjem vrtiću je centar za početno čitanje i pisanje. Hansen, Kaufman i Burke Walsh (2006) centar za početno čitanje i pisanje opisuju kao tiho mjesto u kojem djeca čitaju i listaju knjige, čitaju nekome ili slušaju nekoga kako čita knjigu, npr. odgajatelja. Špehar (2002) isti centar naziva prostorom za opismenjavanje, a cilj mu je podržati individualne potrebe i interese sve djece. Centar se treba sastojati od prostora za pisanje i slušanje, knjižnice, te stola za izradu knjiga. Prostor za pisanje i slušanje sadrži različite poticaje kojima se to ostvaruje pa prostor za pisanje sadrži različita sredstva za pisanje i papire, a prostor za slušanje sadrži kazetofon, cd-player, slušalice, audio priče, ali i diktafon kako bi djeca mogla snimati sebe kako pričaju priču, te poslije to slušati. Knjižnica kao dio centra za početno čitanje i pisanje ili kao centar sam za sebe, treba djecu privući da se njime koriste, treba biti udoban stoga se u centar može postaviti sofa i/ili naslonjač, tepih i mnoštvo jastučića. Knjižnica treba sadržavati različite vrste knjiga, od jednostavnih, kao što su slikovnice, do složenijih, kao što su enciklopedije,

koje moraju biti djeci nadohvat ruke kako bi se djeca različitih stupnjeva razvoja i različitih interesa mogla njima koristiti svakodnevno i samostalno. Stol za izradu knjiga treba se nadopuniti posebnim papirom, spajalicama, bušilicama za papir i svim ostalim materijalima koji su potrebni da bi se izradila knjiga (Hansen, Kaufman i Burke Walsh, 2006) ili dječja knjiga „*par excellence*“ – slikovnica (Crnković i Težak, 2002). Izrada slikovnice omogućuje djetetu da se kreativno izrazi, likovno i govorno, ali i da sam bira temu. One mogu biti raznolike pa tako samo dijete i njegov život mogu biti tema slikovnice. Dijete može s odgajateljem izrađivati slikovnicu koja može sadržavati različita poglavlja kao što su Moja obitelj, Moji prijatelji ili Moja kuća, a slike u slikovnici dijete može samo crtati, lijepiti fotografije ili oblikovati na druge različite kreativne načine. Dijete će uživati u izradi ove slikovnice jer se radi o nečemu što je njemu jako blisko i poznato, te će ga potaknuti da tu slikovnicu svakodnevno čita drugoj djeci, odgajateljima i obitelji, čime se jača ljubav prema knjigama i čitanju. Potaknut će ga da samo oblikuje tijekom slikovnice koji ne mora uvijek biti isti, što znači da svakim čitanjem slikovnice razmišlja kako će i na koji način izgovoriti i upotrijebiti već naučene ili novousvojene riječi, koje mogu biti u različitom broju, rodu i padežu, što će biti na kraju, u sredini, a što na početku slikovnice, te će na kraju sve to prenijeti riječima, odnosno svojim govorom onome koji ga sluša (Šego, 2009).

9.2. Slikovnica kao poticaj u centru za početno čitanje i pisanje

„Kada spomenemo centar početnog čitanja i pisanja prvo što nam pada na pamet su slikovnice kojih bi u tom centru trebalo biti u obilju“ (Špehar, 2002: 1). Iako se smatraju najjednostavnijim materijalom za čitanje u centru za početno čitanje i pisanje, slikovnice omogućuju da se djeca njima koriste i prije nego nauče čitati (Vonta i Balič, 2011), čime se od najranije dobi razvija ljubav prema knjizi, čitanju, ali i potreba za svakodnevnim aktivnostima u centru za početno čitanje i pisanje. Slikovnice trebaju posjedovati određene funkcije koje utječu na različite aspekte dječjeg razvoja, na primjer na razvoj govora, također korištenjem slikovnica u centru za početno čitanje i pisanje potiče se i ostvarenje dobrobiti za djecu kao što su: uživanje u različitim interakcijama i aktivnostima, otvorenost djeteta prema svijetu oko sebe i prema novim iskustvima, razvoj samostalnosti mišljenja i djelovanja, radoznalost i inicijativnost djeteta, kreativnost, stvaralački potencijal djeteta, identifikaciju različitih izvora učenja i njihovu raznovrsnu primjenu, zajedničko (usklađeno) djelovanje djeteta s drugima (djecom i odraslima), etičnost, solidarnost i tolerancija djeteta u

komunikaciji s drugima, osjećaj prihvaćenosti i pripadanja (NKRPOO, 2014). Nadalje, upotrebom slikovnice potiče se i komunikacija na materinskome jeziku. „*Ova kompetencija razvija se u takvoj organizaciji odgojno-obrazovnoga procesa vrtića koja se oslanja na stvaranje poticajnoga jezičnog okruženja te poticanje djece na raznolike socijalne interakcije s drugom djecom i odraslima*“ (NKRPOO, 2014: 27). Slikovnica je kvalitetan poticaj koji pomaže u razvoju emocija, pamćenja, koncentracije, omogućuje djeci nove spoznaje, te razvija govor i bogati fond riječi, a dijete je može koristiti samostalno, s drugom djecom, odgajateljima, te u različitim situacijama i aktivnostima u dječjem vrtiću (Martinović i Stričević, 2011). Kako bi se postigao cilj bogaćenja govora uz upotrebu slikovnice može se čitati slikovnica ali ne i njezin kraj, već kraj mogu osmisliti djeca. Oni će tako osmisliti sadržaj kraja, stvoriti likove i mjesta radnje koji se nisu prije pojavljivali u slikovnici ili mogu odlučiti kakva će biti atmosfera, tužna ili vesela (Šišnović, 2011). Također, može se koristiti slikovnica bez teksta, ali svaka ilustracija se treba opisati govorom. Svakom novom upotrebom te slikovnice djeca mogu osmisliti novu radnju, nadograditi staru i tako se „*uvijek iznova 'oživljava' potpuno nova priča vezana uz slikovnicu*“ (Šišnović, 2011: 2). Upotrebom slikovnice na različite načine ili izradom slikovnice o djetetu omogućit će djeci da raznoliko koriste svoj govor, omogućit će im se da usvoje nove riječi, nove načine upotrebe riječi koje znaju slušajući svoje vršnjake ili odrasle koji sudjeluju u ovim aktivnostima, ali i da drugima pokažu svoje znanje, iskustvo i bogatstvo svog rječnika. Djeca će sve uspješnije govorom izražavati ono što vide, a aktivnosti mogu potaknuti djecu da slobodnije, bez straha od osude upotrebljavaju sve kreativnije govorne izraze prilikom opisivanja dijelova slikovnice ili ilustracije. Ovime se, osim govora, mišljenja, kreativnosti, mašte, pažnje i koncentracije, razvijaju socijalne kompetencije i samopouzdanje (Šišnović, 2011).

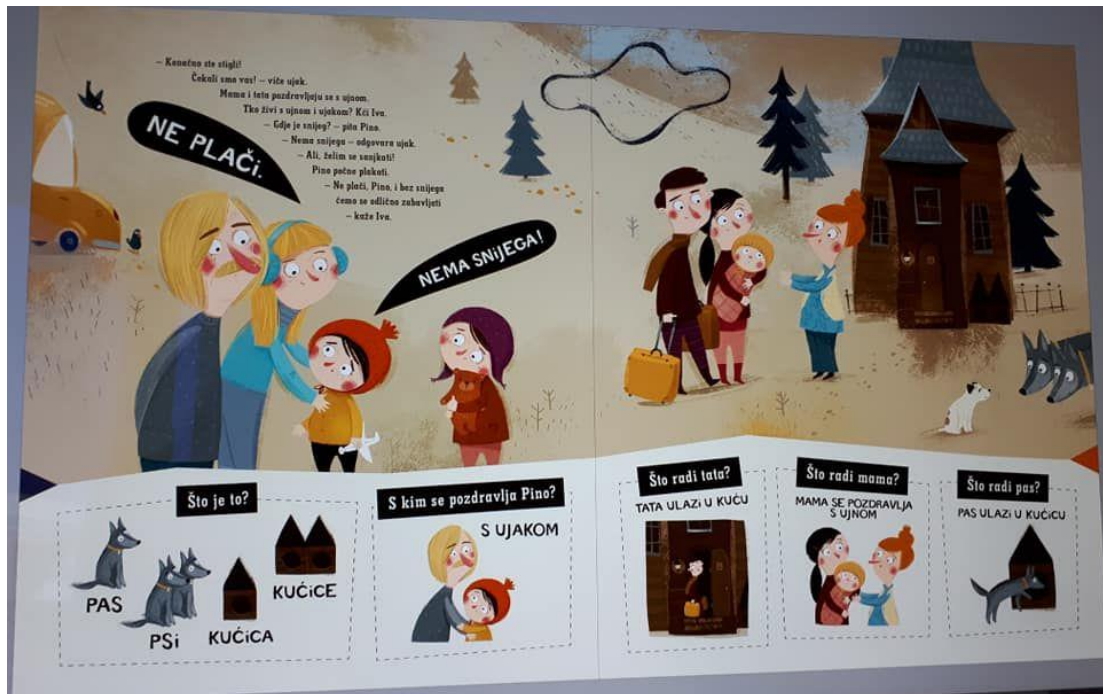
Dijete najbolje uči kroz igru, u igri je dijete opušteno, slobodno istražuje, nesmetano rješava probleme, spontano je, kreativno, bez straha izražava svoje osjećaje ali i stvara svijest o govoru. Spoznaje da se kroz igru može izraziti riječima na različite načine, može izraziti svoje unutarnje stanje te u isto vrijeme poduprijeti i drugoga (Šego, 2009). Stoga se i slikovnicu može smatrati jednom vrstom dječje igračke jer čitanje i učenje pomoću slikovnice i je dječja igra (Hlevnjak, 2000). Antonović (2011) smatra da slikovnica može osigurati veliki raspon različitih mogućnosti, od zabavnih, igrovnih do spoznajnih, a glavni cilj je potaknuti razvoj govora, a čitanjem slikovnica djeca vježbaju pravilno izgovaranje, naglaske i izražajnost. Slikovnica je jedan od prvih, ako ne i najvažnijih, izvora u djetinjstvu koji djeci pruža najbogatije iskustvo s riječima, pisanim ali i govornim. (Martinović i Stričević, 2011).

Kako je već prije u radu navedeno, da bi slikovnica kvalitetno poticala govor važno je da nije pojedincu koji je čita prejednostavna ali ni prezahtjevna, da je zabavna i u skladu s dječjim razvojem i interesima, te da je oblikovana poštivanjem različitih zadanih kriterija od dobi djece do veličine i složenosti teksta.

Martinović (2018) smatra da je za bogaćenje dječjeg govora važno da dijete povezuje svoja iskustva i iskustvene situacije, a autorica Bader (1976, prema Hameršak i Zima, 2015) gleda na slikovnicu kao na iskustvo za dijete. Stoga, je važno birati zanimljive slikovnice s temama koje su djeci bliske kako bi mogli povezati svoje iskustvo i iskustvo koje pruža slikovnica. Slikovnica svojim sadržajem može djecu inspirirati da iznesu svoje gledište o temi ili problemima slikovnice, što može rezultirati razgovorom ili raspravom (Grabar, 2017) u kojoj će dijete slušati druge, iznositi svoje mišljenje, upotrebljavati naučene riječi na različite načine s različitim intonacijama, te ponavljati i koristiti nove riječi koje čuje o druge djece i odgajatelja. Nadalje, gledanje slika u slikovnici može biti dovoljno da potakne dijete na govor. Tako se može navesti primjer djeteta jasličke dobi koji povezuje svoje iskustvo s onim što vidi u slikovnici „*pokazao je i imenovao „Krava“ za nju je rekao „Pije vodu“*. *Tu je Matija iznio svoje iskustvo jer to slikom nije bilo predstavljeno*“ (Došen-Dobud, 2004: 97). Ovim se može potvrditi da će dijete povezati svoje iskustvo s onim što vidi u slikovnici, da će ga to potaknuti da govori, osim što će imenovati viđeno, dijete će to i nadopuniti nečim iz svog iskustva, slobodno će komentirati, te pokrenuti proizvoljno temu razgovora (Došen-Dobud, 2004), a rezultat svega toga je bogaćenje i razvoj govora.

Među mnoštvom slikovnica mogu se naći i tematske slikovnice koje se koriste u svrhu bogaćenja govora, a jedna od njih je slikovnica „*Pino*“ koju je napisala Marta Galewska-Kustra, ilustrirala Joanna Klos, a prva u seriji je slikovnica „*Pino uči govoriti*“. Radi se o seriji slikovnica koje su tekstualno i likovno jednostavne, a prate zgrade dječaka Pina i njegove obitelji, te svaka od slikovnica na početku nudi savjete kako koristiti pravilno slikovnicu za poticanje razvoja govora, što izbjegavati i na što paziti tijekom igre slikovnicama, te je svaka namijenjena kao podrška razvoju određene faze govora. Stranice su podijeljene u dva dijela, na jednom dijelu prikazuju predmete i radnje zajedno s pitanjima i natpisima, a u drugom se nalaze situacijske ilustracije na kojima se nalazi isti tekst ali u djeci razumljivijim kontekstima (Planet Zoe, 2020). Slikovnice se mogu čitati, ali se mogu koristiti bez čitanja teksta tako što se s djecom razgovara o ilustracijama, postavljaju im se pitanja, oponašaju se zvukovi, te se potiče djecu da i sama pokažu i imenuju što vidi. Djecu se potiču da samostalno izgovaraju riječi, nazive predmeta i radnje koje vide, da razumiju riječi i

svojim tempom ih spajaju u rečenice. Slikovnica se fokusira na bogaćenje rječnika djece, da djeca primjenjuju gramatička pravila i stvaraju sve složenije rečenice, da odgovaraju i postavljaju pitanja čime se potiče razvoj dječjeg govora.

Slika 3. Dio slikovnice „Pino sastavlja rečenice“

9.3. Slikovnica kao poticaj za aktivnosti

Osim što se čita slikovnica se može koristiti na različite načine i u različitim aktivnostima, a aktivnosti sa slikovnicom se mogu raznoliko obogatiti. Također, tijekom korištenja slikovnice dijete treba biti aktivni sudionik, a ne pasivni slušatelj jer osim što se tako potiče razvoj govora, tako se potiče i dječji interes prema slikovnici i njenom sadržaju. Da bi se bogatilo dječji govor čitanje slikovnice može se popratiti oponašanjem zvukova, gestikulacijama, mimikom, glumom ili imenovanjem detalja na stranicama, na primjer različitih boja, oblika, veličina, dijelova i slično (Rade, 2014). Nadalje, mogu se postavljati različita pitanja vezana za slikovnicu, a prilikom čekanja odgovora treba biti strpljiv, treba dati vremena djetetu da se izrazi na osnovi svojih mogućnosti (Petrović-Sočo, 1997). Svaki dječji odgovor je dobar jer ovdje nije važna točnost odgovora već da djeca govore, da se izraze, da slušaju druge i da tako bogate svoj rječnik. Važno je stvoriti atmosferu u kojoj će djeca htjeti razgovarati o slikovnici i o onome zbog čega im se sviđela, također, važno je

omogućiti djeci slobodu da ona na već postojeću priču nadodaju svoje dijelove, da proširuju likove i ilustracije samostalno ili s drugom djecom (Antonović, 2011). Svaki ovakav razgovor je nova prilika za bogaćenje dječjeg rječnika, jer u njemu sudjeluju djeca i odrasli koji imaju različita govorna iskustva koja mogu predstaviti ili proširiti ovom aktivnošću. Ovakav oblik čitanja u kojima se izmjenjuju čitanje i razgovor, kada razgovor postaje sve bogatiji i prelazi u različite faze složenosti naziva se poticajno čitanje (Čudina-Obradović, 1995). U poticajnom čitanju djeca su aktivni sudionici čitanja, odgajatelji su govorni uzori koji potiču, proširuju i hvale dječji govor, a s vremenom samostalni govor djece se sve više povećava i djeca upotrebljavaju sve složenije oblike govornog izražavanja (Čudina-Obradović, 1995). Velički (2009) iznosi da će slušanje različitih kvaliteta govora kreativno djelovati na dječji jezik, potaknuti će sposobnije izražavanje djece, a to se može realizirati slušanjem priča i slikovnica ili upotrebom slikovnica na različite načine.

9.4. Uloga odgajatelja

Odrasli s kojima se susreću djeca su roditelji i odgajatelji koji imaju različite ali ponekad i iste uloge u dječjem razvoju i životu. Jedna od tih zajedničkih uloga je da oni čine socijalno okruženje djeteta koje potiče razvoj govora jer „govor se ne razvija bez ljudskog okruženja“ (Huljev, 2019: 144). Važno je naglasiti da se govor najbolje razvija u socijalnom okruženju koje obiluje ljubavlju, razumijevanjem, povjerenjem i ravnopravnošću, koje omogućuje i potiče dijete da se slobodno izrazi, a takvo okruženje treba vladati u vrtiću.

Odgajatelji su ti koji u dječji život uvode poticaje za razvoj govora, a jedan od njih je i slikovnica. Osim što upoznaju djecu sa slikovnicom oni se smatraju i posrednicima između djeteta i slikovnice. Slikovnica se u dječji život uvodi vrlo rano stoga je djetetu potreban netko tko će ga upoznati s njom i u početku mu interpretirati njezin sadržaj. Jambrišak (1900, prema Majhut i Batinić, 2011) je smatrala slikovnicu dječjom igračkom koja ima pravu vrijednost jedino kada odrasla osoba sjedne do djeteta i svojim pripovijedanjem u slikovnicu unese život i tako uvuče dijete u čaroliju slikovnice da ono zaboravi na čitav svijet oko sebe. Također, uz to navodi da je slikovnica element koji veže odraslog, u ovom slučaju odgajatelja, i dijete i osigurava blisku komunikaciju. Sto godina poslije s ovom tvrdnjom složila se i autorica Halačev (2000) koja nadodaje da o posredniku između slikovnice i djeteta ovisi hoće li dijete postati samo čitač ili doživotni čitač. Autorica tvrdi da je djeci slikovnice potrebno uvoditi u okolinu tako da ih oni samostalno izdvoje i daju im status igračaka koje su

ravnopravne sa svim drugim igračkama, s kojima će se svakodnevno koristiti, listati ih i gledati, a ne im samo nametnuti slikovnicu.

Djeci i odgajateljima današnje slikovnice otvaraju veliki svijet različitih tema i iskustava koji oni mogu zajednički iskusiti i proučavati (Zalar, Boštjančić i Schlosser, 2008). Zajedničke aktivnosti popraćene kvalitetnom komunikacijom potiču socio-emocionalni, intelektualni, te govorni razvoj djece (Petrović-Sočo, 1997), ali je važno da se koriste slikovnice koje svojom tematikom odgovaraju interesima i potrebama djece, a ne odgajatelja. Dijete razvija i bogati rječnik i slušajući, stoga treba preskočiti pasivno čitanje slikovnice jer će to samo potaknuti dosadu i nezainteresiranost djeteta, a može ga i upotpunosti odbiti od slikovnice. Preporučuje se odgajatelju koji interpretira slikovnicu da prvo stvori uzbudljivu atmosferu za slušanje i čitanje (Vonta i Balič, 2011), da se uživi u lik, koristi gestikulacije, mimiku i pokaže djetetu da i oni uživaju u ovoj aktivnosti. Takvo uživanje potaknuti će dijete da ponovi ono što je čulo, nauči nove riječi i njih koristi u različitim jezičnim oblicima čime bogati svoj govor (Šego, 2009).

Jedna od aktivnosti uz slikovnicu može biti i iniciranje razgovora s djetetom o slikovnici, o onom što mu se sviđa ili ne sviđa u slikovnici jer „*kvalitetan razgovor i izmjenjivanje iskustava vrijedni su sami za sebe*“ (Velički, 2009: 5). Također, može se uklopiti igra početnih ili krajnjih glasova u kojima odgajatelji jasno izgovaraju riječ te upitaju dijete može li mu reći s kojim glasom počinje, a kojim završava ta riječ. Uz slikovnicu se može koristiti i slovarica tako što se prilikom čitanja odgajatelj zaustavi na jednoj riječi koja je poznata djetetu, skupa određuju s kojim slovom ta riječ počinje i onda ju traže u slovarici.

Ovim dvjema aktivnostima u kojima se koristi slikovnica potaknuti će se razvoj govora, spoznaju djece da povežu sliku s pojmom, a potiču i razvoj triju predčitačkih vještina i to prepoznavanje glasova u riječi, rastavljanje riječi na slogove i sastavljanje glasova u riječ, te prepoznavanje slova abecede i povezivanje s glasovima (Čudina-Obradović, 2008). Nadalje, može se potaknuti i razumijevanje ispričane priče, jednostavno prepričavanje se može potaknuti tako što će dijete postupno razumjeti ispričanu priču nakon samog čitanja, razumjet će da slikovnica ima kraj, sredinu i početak, a svakodnevnim čitanjem nakon određenog vremena moći će i prepričati priču. Razumijevanje funkcije čitanja i pisanja i obilježja teksta se može potaknuti kada dijete gleda odgajatelja kako čita, kada shvati da je sve ono što je odgajatelj izgovorio napisano i koliko god puta odgajatelj čitao istu slikovnicu oblik teksta u slikovnici uvijek ostaje isti. Razumijevanje pretvaranje govora u tekst može se potaknuti tako što se djetetu pokaže da je pisani tekst drugačiji oblik govora (Čudina-

Obradović, 2008). Upotrebom slikovnice, samostalno ili uz neke druge poticaje i aktivnosti, mogu se potaknuti sve predčitačke vještine, međutim važno je da te aktivnosti djeci budu razumljive i da su djeca intrinzično motivirana za sudjelovanje u njima, jer će tako najbolje razviti predčitačke vještine i biti spremno savladati čitačke vještine u školi (Čudina-Obradović, 2002).

10. Zaključak

„If we expose kids to books and art, nothing but good can come from it.“

Kevin Henkes, američki pisac i ilustrator dječjih knjiga i slikovnica

U prijevodu *„ako djecu izložimo knjigama i umjetnosti, samo dobro može proizaći iz toga“*. Slikovnica je upravo to, knjiga i umjetnost, ali primjerena i stvorena za djecu s ciljem poticanja njihova cjelokupnog razvoja. Kako bi samo dobro proizašlo iz druženja djece i slikovnica važno je da je slikovnica izrazito kvalitetno stvorena i pomno odabrana od onih koji uvode slikovnicu u dječje živote kao što to čine i odgajatelji. Dva izražajna sredstva slikovnice, slika i tekst, moraju nadopunjavati i vjerno pratiti jedno drugo. Tekst uvodi i opisuje ono zamišljeno, slika ga nadopunjuje ali i nadodaje poneki mali detalj koji se tekstem ne može iskazati. Slikovnica mora biti primjerena za djecu, mora odgovarati dobi, stupnju razvoja, trenutačnim interesima i potrebama djece, te mora ostvarivati različite funkcije vezane za dječji razvoj, a jedna od njih je i govorno-jezična funkcija.

Slikovnica je prva knjiga s kojom se dijete susreće, te s njom započinje dječje iskustvo s knjigama. U početku dijete slikovnicu istražuje dodirrom, drži je, otvara, zatvara, uživa u okretanju listova, potom zamjećuje njen sadržaj, likovni i tekstualni. U vrtiću uz pomoć odgajatelja može uvidjeti da se tekst slikovnice i slika prenose govorom, čime ga se potiče da i ono ispriča svoju verziju priče iz slikovnice. Kvalitetnim aktivnostima sa slikovnicom povećava se interes djece prema slikovnici i njenom sadržajem, djeca je samostalno istražuju bez obzira znaju li čitati ili ne. Gledajući ilustracije stvaraju svoje priče koje prenose drugima govorom, imenuju ono što vide i razgovaraju o slikovnici, stječu nove govorne izraze i usavršavaju već postojeće. Može se zaključiti da slikovnica ima jako važnu ulogu u razvoju govora djece. Ona potiče bogaćenje dječjeg govora, usvajanje novih riječi i pojmova, eksperimentiranje s riječima, potiče razumijevanje glasova, usvajanje gramatičkih pravila, općenito potiče sve govorne vještine, kao i usvajanje oblika slova, karakteristika i način funkcioniranja teksta odnosno pisanog govora. *„Slikovnica je, zaključimo, ipak, dječja privilegija“* (Hlevnjak, 2000: 11) koja bi u vrtiću ali u drugim, za djecu važnim, okolinama trebala biti uvijek prisutna jer samo dobro od nje može proizaći.

Popis literature

1. Anstey, M., Bull, G. (2004). The picture book – Modern and postmodern. U: Hunt, P. International Companion Encyclopedia of Children's Literature: (328-340). London, New York: Routledge.
https://books.google.hr/books?hl=hr&lr=&id=t1RsBgAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA328&dq=definition+of+picture+book&ots=BOdoKXSBTD&sig=mbjJAR_9rhi9IEq_14BhMcIBDzE&redir_esc=y#v=onepage&q=definition%20of%20picture%20book&f=false Pristupljeno: 26.8.2020.
2. Antonović, D. (2011). Čitanje u krilu. *Dijete, vrtić, obitelj*, 17(66), 25-25.
<https://hrcak.srce.hr/124199> Pristupljeno: 27.7.2020.
3. Apel, K., Masterson, J. (2004). *Jezik i govor – od rođenja do 6. godine*. Lekenik: Ostvarenje d.o.o.
4. Crnković, M., Težak, D. (2002). *Povijest hrvatske dječje književnosti od početka do 1955.godine*. Zagreb: Znanje.
5. Čačko, P. (2000). Slikovnica, njezina definicija i funkcija. U: Javor, R. *Kakva je knjiga slikovnica: zbornik (12-17)*. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba
6. Čičko, H. (2000). Dva stoljeća slikovnice. U: Javor, R. *Kakva je knjiga slikovnica: zbornik (17-20)*. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba
7. Čudina-Obradović, M. (2008). *Čitanje prije škole - Priručnik za roditelje i odgojitelje*. Zagreb: Školska knjiga.
8. Čudina-Obradović, M. (1995). *Igrom do čitanja: Igre i aktivnosti za razvijanje vještina čitanja u djece od 3. do 10. godine*. Zagreb: Školska knjiga
9. Darmopil, K. (2017). *Uloga i važnost slikovnice u predškolskoj dobi*. (Završni rad, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti). Nacionalni repozitorij završnih i diplomskih radova ZIR.
<https://zir.nsk.hr/islandora/object/foozos%3A507> Pristupljeno: 30.8.2020.
10. Došen-Dobud, A. (2004). *S djecom u jaslicama*. Zagreb: Alinea.
11. Grabar, N. (2017). *Razvoj govora u dječjem vrtiću*. (Završni rad, Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet). Repozitorij Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.
<https://repozitorij.ufzg.unizg.hr/islandora/object/ufzg%3A301> Pristupljeno: 30.8.2020.

12. Halačev, S. (2000). Sadržaj slikovnice kao prilog razvoju samopouzdanja u djece. U: Javor, R. *Kakva je knjiga slikovnica: zbornik (79-83)*. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba.
13. Hameršak, M., Zima, D. (2015). *Uvod u dječju književnost*. Zagreb: Leykam international d.o.o.
14. Hansen, K. A., Kaufmann, R. K., Burke Walsh, K. (2006). *Kurikulum za vrtić. Razvojno-primjereni program za djecu od 3 do 6 godina*. Zagreb: Korak po korak. http://www.korakpokorak.hr/upload/2019/09/Kurikulum_za_vrtice.pdf Pristupljeno: 4.9.2020.
15. Henkes, K., (2020). *Kevin Henkes Quotations*. <https://www.quotetab.com/quotes/by-kevin-henkes> Pristupljeno: 5.8.2020.
16. Hlevnjak, B. (2000). Kakva je knjiga slikovnica? U: Javor, R. *Kakva je knjiga slikovnica: zbornik (7-11)*. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba.
17. Huljev, A. (2019). Estetski i odgojni aspekti slikovnica. U: Majdenić, V., Trtanj, I., Živković Zebac, V., *Dijete i jezik danas - Razvoj pismenosti u materinskom i inom jeziku: zbornik (207-222)*. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti. https://www.academia.edu/40869908/Estetski_i_odgojni_aspekti_slikovnica Pristupljeno: 28.7.2020.
18. Kovač, E. (2013). *Interaktivne multimedijske slikovnice*. (Diplomski rad, Sveučilište u Zagrebu, Grafički fakultet). Repozitorij Grafičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. <https://eprints.grf.unizg.hr/1540/> Pristupljeno: 26.8.2020.
19. Martinović, I. (2018). *Slikovnica kao poticajni materijal za leksički razvoj djece u trećoj godini života*. (Doktorska disertacija, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet). Repozitorij Filozofskog fakulteta u Osijeku. <https://repozitorij.ffos.hr/islandora/object/ffos:3894> Pristupljeno: 30.8.2020.
20. Martinović, I. i Stričević, I. (2011). Slikovnica: prvi strukturirani čitateljski materijal namijenjen djetetu. *Libellarium*, 4 (1), 39-63. <https://hrcak.srce.hr/92392> Pristupljeno: 2.8.2020.
21. Majhut, B., Batinić, Š. (2017). *Hrvatska slikovnica do 1945*. Zagreb: Hrvatski školski muzej: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
22. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa (2014). Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje.

<https://mzo.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/Obrazovanje/NacionalniKurikulum/NacionalniKurikulumi//Nacionalni%20kurikulum%20za%20osnovno%20skolski%20odgoj%20i%20obrazovanje.pdf>. Pristupljeno 4.9.2020.

23. Petrović-Sočo, B. (1997). *Dijete odgajatelj i slikovnica: akcijsko istraživanje*. Zagreb: Alinea.
24. Planet Zoe. (2020). *Pino (slikovnica za razvoj govora)*. <https://www.planetzoe.hr/pino-slikovnice-za-razvoj-govora/> Pristupljeno: 31.8.2020.
25. Posokhova, I. (2008). *Razvoja govora i prevencija govornih poremećaja u djece*. Lekenik: Ostvarenje d.o.o.
26. Rade, R., (2014). *Poticanje ranog govorno-jezičnog razvoja*. Zagreb: FoMa.
27. Starc, B., Čudina-Obradović, M., Pleša, A., Profaca., B., Letica., M. (2004). *Osobine i psihološki uvjeti razvoja djeteta predškolske dobi*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
28. Šego, J. (2009). Utjecaj okoline na govorno-komunikacijsku kompetenciju djece; jezične igre kao poticaj dječjem govornom razvoju. *Govor*, 26(2), 119-149. <https://hrcak.srce.hr/165964> Pristupljeno: 2.8.2020.
29. Šišnović, I. (2011). Odgojno-obrazovna vrijednost slikovnice. *Dijete, vrtić, obitelj*, 17(66), 8-9. <https://hrcak.srce.hr/124183> Pristupljeno: 27.7.2020.
30. Špehar, S. (2002). Centar za početno čitanje i pisanje. *Dijete, vrtić, obitelj*, 8 (27), 2-4. <https://hrcak.srce.hr/181847> Pristupljeno: 4.9.2020.
31. Velički, V. (2009). Poticanje govora u kontekstu zadovoljenja dječjih potreba u suvremenom dječjem vrtiću. *Metodika*, 10(18), 80-91. <https://hrcak.srce.hr/40817>
32. Verdonik, M., (2016) *Slikovnica prva knjiga djeteta*. http://www.ufri.uniri.hr/files/nastava/nastavni_materijali/Verdonik_Predavanja_za_web_SPKD.pdf Pristupljeno: 3.8.2020.
33. Vonta, T. i Balič, F. (2011). Upoznavanje djece sa slikovnicama i knjigama. *Dijete, vrtić, obitelj*, 17(66), 2-3. <https://hrcak.srce.hr/124175> Pristupljeno: 30.8.2020.
34. Zalar, D., Boštjančić, M., Schlosser, V. (2008). *Slikovnica i dijete: kritička i metodička bilježnica 1*. Zagreb: Golden marketing - Tehnička knjiga.
35. Zalar, D., Kovač-Prugovečki, S., Zalar, Z. (2009). *Slikovnica i dijete: kritička i metodička bilježnica 2*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.

Popis slika

Slika 1. Ilustracija Janka Raščupanka (Izvor: <https://knjiga.hr/janko-rascupanko-heinrich-hoffmann-1/> Pristupljeno: 21.8.2020.)

Slika 2. Dio slikovnice Mladost Petrice Kerempuha (Izvor: Majhut, B., Batinić, Š. (2017). Hrvatska slikovnica do 1945. stranica: 122)

Slika 3. Dio slikovnice „Pino sastavlja rečenice“ (Izvor: <https://www.planetzoe.hr/pino-sastavlja-recenice/#> Pristupljeno: 31.8.2020.)

Sažetak

Slikovnica je prva knjiga s kojom se dijete susreće, a iskustvo s njom predstavlja temelj razvoja ljubavi prema knjizi i čitanju. Slikovnica treba biti multifunkcionalna, odnosno imati više različitih funkcija koje će utjecati na dječji razvoj, a jedna od njih je i govorno-jezična funkcija koja potiče razvoj govora, usvajanje i proširivanje rječnika. Važnu ulogu u bogaćenju dječjeg govornog izraza ima kvaliteta slikovnice. Kvalitetna slikovnica mora odgovarati individualnim interesima, potrebama, dobi i razvojnoj fazi svakog djeteta, mora biti zabavna, slati primjerenu poruku i imati određeni cilj. Govor kao sredstvo komunikacije, prenošenja informacija i unutrašnjih stanja najbolje se razvija u kvalitetnoj okolini, a jedna od primarnih okolina za predškolsko dijete je vrtić. Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje ističe osiguravanje kvalitetnog prostorno-materijalnog okruženja vrtića, a ključni prostor za bogaćenje govora u dječjem vrtiću je centar za početno čitanje i pisanje koji mora sadržavati i slikovnice različitih razina pismenosti. Prilikom korištenja slikovnice u dječjem vrtiću važnu ulogu ima i socijalna okolina koju čine djeca i odgajatelji jer oni jedni drugima pružaju različita govorna iskustva. Odgajatelji su posrednici između slikovnice i djece, u početku djeci pomažu interpretirati sadržaj slikovnice, a kasnije potiču djecu na samostalno korištenje slikovnice, na razgovor i iznošenje mišljenja o slikovnici čime djeca uvježbavaju svoj govor, upotrebljavaju nove i već naučene riječi na različite kreativne načine a rezultat je bogaćenje dječjeg govornog izraza uz pomoć slikovnice.

Ključne riječi: bogaćenje govornog izraza, dječji vrtić, odgajatelj, poticaj, slikovnica

Picture book – an incentive for enriching verbal expression in kindergarten

Abstract

Picture book is a first book with which child encounters and the experience with it represents the foundation of development of love towards books and reading. Picture book should be multifunctional, in other word it should contain several different functions that will affect development of children and one of them is speech-language function which encourages speech development, learning and expansion of vocabulary. Important part in enriching children's verbal expression has a quality of the picture book. A quality picture must satisfy the individual interests, needs, age and developmental stage of every child, it must be fun, send an appropriate message and have a specific goal. Speech as a means of communication, transmission of information and internal states is best developed in a quality environment, and one of the primary environments for a preschool child is kindergarten. The National Curriculum for Early and Preschool Education emphasizes ensuring a quality spatial and material environment of kindergarten, and a key area for enriching speech in kindergarten is the center for initial reading and writing, which must include picture books of different literacy levels. When using the picture book in kindergarten, the social environment that is made of children and kindergarten teachers also plays an important role because they provide each other with different speaking experiences. Kindergarten teachers are intermediaries between picture books and children, initially helping children to interpret the content of picture books, and later encouraging children to use picture books independently, to talk and express opinions about picture books and in that way children practice their speech, use new and already learned words in different ways and the result is enriching verbal expression with the help of a picture book.

Key words: enriching verbal expression, incentive, kindergarten, kindergarten teacher, picture book

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja, Marija Bratić, kao pristupnik/pristupnica za stjecanje zvanja Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, izjavljujem da je ovaj završni rad rezultat isključivo mojega vlastitoga rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio završnoga rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, stoga ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnoga rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, 21.9.2020.

Potpis:

**IZJAVA O POHRANI ZAVRŠ NOG/DIPLOMSKOG/SPECIJALISTIČ
KOG/DOKTORSKOG RADA (PODCRTAJTE ODGOVARAJUĆE) U DIGITALNI
REPOZITORIJ FILOZOFSKOG FAKULTETA U SPLITU**

Student/ica: Marija Bratić

Naslov rada: Slikovnica – poticaj za bogaćenje govornog izraza u dječjem vrtiću

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Pedagogija

Vrsta rada: Završni rad

Mentor/ica rada: doc.dr.sc. Branimir Mendeš

Komentor/ica rada: Iskra Tomić Kaselj

Članovi povjerenstva: doc.dr.sc. Ivana Visković

Ovom izjavom potvrđujem da sam autorica predanoga završnoga/diplomskog rada (zaokružite odgovarajuće) i da sadržaj njegove elektroničke inačice u potpunosti odgovara sadržaju obranjenog i nakon obrane uređenog rada. Slažem se da taj rad, koji će biti trajno pohranjen u Digitalnom repozitoriju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Splitu i javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15, 131/17), bude:

- a) rad u otvorenom pristupu
 - b) rad dostupan studentima i djelatnicima FFST
 - c) široj javnosti, ali nakon proteka 6 / 12 / 24 mjeseci (zaokružite odgovarajući broj mjeseci). (zaokružite odgovarajuće)
- U slučaju potrebe (dodatnog) ograničavanja pristupa Vašem ocjenskom radu, podnosi se obrazloženi zahtjev nadležnom tijelu u ustanovi.

Mjesto, nadnevak: Split, 21.9.2020.

Potpis studenta/studentice: _____

